

TÖRÖKÖK KEDVENCE: AUGUSZTUS 29.

Bartal Csaba

Nem kell abhoz Nostradamusnak lenni, hogy a számmisztikát hívjuk segítségül bizonyos történelmi események utólagos megmagyarázásához. Minden kornak megvolt ugyanis a maga péntek tizenharmadikája. A törökkori Magyarországnak történetesen augusztus 29-én nem jött össze semmi. De csak egy ideig...

1521 Oláh Balásznak valószínűleg arcára fagyott a mosoly, ha volt egyáltalán minek örülnie, amikor megpillantotta az 50 ezres török sereget Nándorfehérvár alatt. Segítségre nem számíthatott, mivel Budán a különféle főúri érdekek elvonták a figyelmet az ország védelmi problémáiról. Egészen pontosan fogalmazva arról folyt a polémia, hogy ki legyen a nádor (végül Báthori Istvánt választották meg Szapolyai János ellenében), és hogy milyen erőviszonyok mentén alakítsák ki az új kormányt – azaz jó magyar szokás szerint pozícióharc folyt.

Pedig X. Leó pápa nagyon nyüzsgött. 1517-ben öt esztendőre békét hirdetett a keresztény európai uralkodók között, és minden udvarba tetemes összegeket küldött, fedezendő egy újabb kereszt-háború kiadásait. Csakhogy már akkor sem tudtuk felhasználni értelmesen az uniós pénzeket, így ez a terv – magyar részről – dugába dőlt. A pápai bulla ugyan kihirdettetett, de sereg sehol nem volt.

Talán az bizonytalanította el az urakat, hogy a török császár, Szelim – miközben végigrabolta a mediterrániumot – e honra nem nagyon fente a fogát, időről időre fegyverszünetet kötött, amit a magyar királyi udvar – minden alap nélkül - minduntalan elutasított. . . A baj akkor történt, amikor Szelim szultán jobblétre szenderült, és fia, Szulejmán követte a trónon. A török sereg európai része lázadózott, hogy e féltéken már elég régen nem volt semmi, bezzeg az ázsiai hadtest: az anatóliaiak végigrabolták a Földközi-tenger partvidékét, és busásan tele tudták tölteni zsebeiket a harácsolásból.

Behrárm csaus, a Fényesség Porta követe éppen Budán volt, hogy szignóztassa magyar részről is a kontraktus meghosszabbítását – mivel az ifjú szultán előbb Rhodoszt kívánta bekapcsolni „a török belföldi turizmusba”, és nem kívánt minden tapasztalat nélkül hirtelen egy kétfrontos háborúba keveredni. Ám II. Lajos a követet lecsukatta: így legalább nem kell aláírni azt a fránya papírt, amíg a nyugati szövetségesei véleményét ki nem puhatolta.

Ezt nem kellett volna. Nem mintha Konstantinápoly nem tett volna már ehhez hasonlót, de itt mégis egy török diplomatáról volt szó.

A török hadsereg parádéja

Szulejmán 1521. május 19-én indult el Sztambulból.

Alighanem e történet részletei kavaroghattak Oláh Balázs fejében, midőn a rommá lőtt várfalon sétált ostrom közben. Társa, Móré Mihály vicebán azonban nem sokat teketóriázott: átszökött a szultánhoz. Árulása után már nem volt értelme tovább tartani a várat, így Oláh Balázs maradék 70 emberével (700 katonával és 2000 környékbelivel várta a törököt) augusztus 29-én kilovagolt Nándorfehérvárból, hogy aztán a pogányok ne is adják vissza 1717. augusztus 22-ig.

A szultánnak jó napja volt, mert kaftánt ajándékozott a túlélőknek – de meghagyta agáinak, hogy kicsivel arrébb kérjék vissza.

Úgy is lett. Móré tettét Budán fej- és jószágvesztéssel honorálták – okulásul egyszer s mindenkorra a leendő várvédőknek... (Közülük többen értettek is a szóból, kivéve az 1552-ben, Egerben kivégzett Hegedűs hadnagyot, aki ennél a leckénél alighanem hiányzott a töri óráról. Mert ha ott lett volna, biztos nem árulja el Dobót.)

1526 Akkor aztán a király fejére föltették a sisakot, és ebben a percben arcát sápadtság öntötte el, mintha megsejtette volna a közelgő tragédiát – II. Lajosról ír így Brodarics István, szerémi püspök és kancellár, aki azon kevesek egyike volt, aki túlélte a mohácsi mészárlást.

A fiatal uralkodó 1526 augusztusában néhányszor elátkozhatta magában a magyar trónt, a magyar urakat, a törököket és mindenkiket. Uralkodásának 10. esztendejében azt kellett megérnie a mohácsi táborban, hogy kis hűján a saját emberei támadtak rá, nem pedig a török. Késleltetni kívánta ugyanis az ütközetet, mivel várta Szapolyait is, de a magyar urak annyira türelmetlenek voltak, hogy neki ígérték be a verést, ha nem mennek sürgősen a törökre.

Mit volt mit tenni? Támadni kellett.

Tomori Pál, kalocsai érsek, a sereg vezére délután 3 és 4 között adta ki a parancsot a rohamra. Jól mérte fel a helyzetet, hogy a törökök még a helyüket keresik a csatamezőn. Csak azzal nem számolt, hogy mekkora is az oszmánok valós hadereje.

A magyar lovasroham még átverekedte magát a ruméliai hadtesten, de a topcsik (török tűzérség) előtt megállt a tudomány. A 12 ezer gyalogosból kétezer menekült meg. Tomori mellett számos ország-nagy és egyházi is a csatamezőn maradt.

De hová tűnt Lajos?

Sorsa bizonytalan volt. Látni vélték az első sorokban küzdeni, mégis arrébb, a Csele-patak feletti meredélyes szakadékban találtak meg holttestét.

A csatát követő napon – írja Brodarics – a foglyok közül ezeröttszázat, közte a főnemesség nagy részét egybegyűjtötték, és a győztes sereg előtt lefejezték.

Néhányat életben hagytak, hátha hasznos információval tudnak szolgálni, vagy busás váltságdíjért cserébe szabadon engedhetők. Közülük volt az a Miklós is, akinek vezetékneve Hercegh volt, amit a tolmács vélhetően hercegként fordított le. Királyi kincstartónak hitték – meg azt, hogy akkor lesz is érte pénz bőven, ha már ilyen nagyra vitte az isten a dolgát. Még mondja valaki, hogy nem jelentett előnyt jó családba születni.

Budán közben lázasan csomagoltak, de feleslegesen. Szulejmán egy gyors csillagtúra után elhagyta az országot, de a határról viszanézett: „I'll be back!”

Így is történt.

1541 Mohács óta nagyot fordult a világ. 1538-ban Váradon békét köt I. Ferdinánd magyar és I. (Szapolyai) János magyar király – ami azért mindent elárul az akkori viszonyokról. Több történész egybehangzó véleménye, hogy kevés állam süllyedt ilyen kacagató fintorokkal a történelem temetőjébe. A megegyezés

II. Lajos haditanácsa a mohácsi csata előtt

szerint János halála esetén Ferdinánd örökl Magyarországot. Fiú utód esetén pedig annak Ferdinánd egyik lányát kell elvennie, hogy így egyesüljön az ország.

Így is történt: Szapolyai eltávozik, de van utódja. Ferdinánd – hogy érvényt szerezzen a váradi egyezésnek – német és vele szimpatizáló magyar csapatokat küld Buda alá, Martinuzzi György barát emlékezőtehetségét frissítendő. Ám a sereg fővezére, Vels tábornok úgy viselkedik, mint egy turista... irodalmi könyveket búj, a környékkel ismerkedik, és – ha már egy ilyen híres fürdővárosba terelte a Mindenható – reggelente fürdőbe jár, hogy vesebántalmait enyhítsen. Az ostromló sereg – ha lehet ilyen túlzással élni ebben a komikus szituációban – német része a környéket fosztogatja, a magyarok meg feljárnak a rokonokhoz borozni a várba.

És akkor – a nagy konspirátor, Fráter György jóvoltából – váratlanul feltűnnek a törökök.

Vest hazarendelik – nem tudja kikúrálni magát –, helyette Roggendorff generális jön – mert Ferdinánd tudja, hogy ez az utolsó alkalom, hogy befészkelje magát Budára.

De ezúttal sem sikerült.

1541. augusztus 22-én megérkezik a Fényességes Padisah, hogy gyámolító oltalmat nyújtson a kis János Zsigmondnak, Szapolyai egyéves kisfiának.

Ha olvasták néhányszor az Egri csillagokat – márpedig miért ne olvasták volna –, akkor tudják, mi következik.

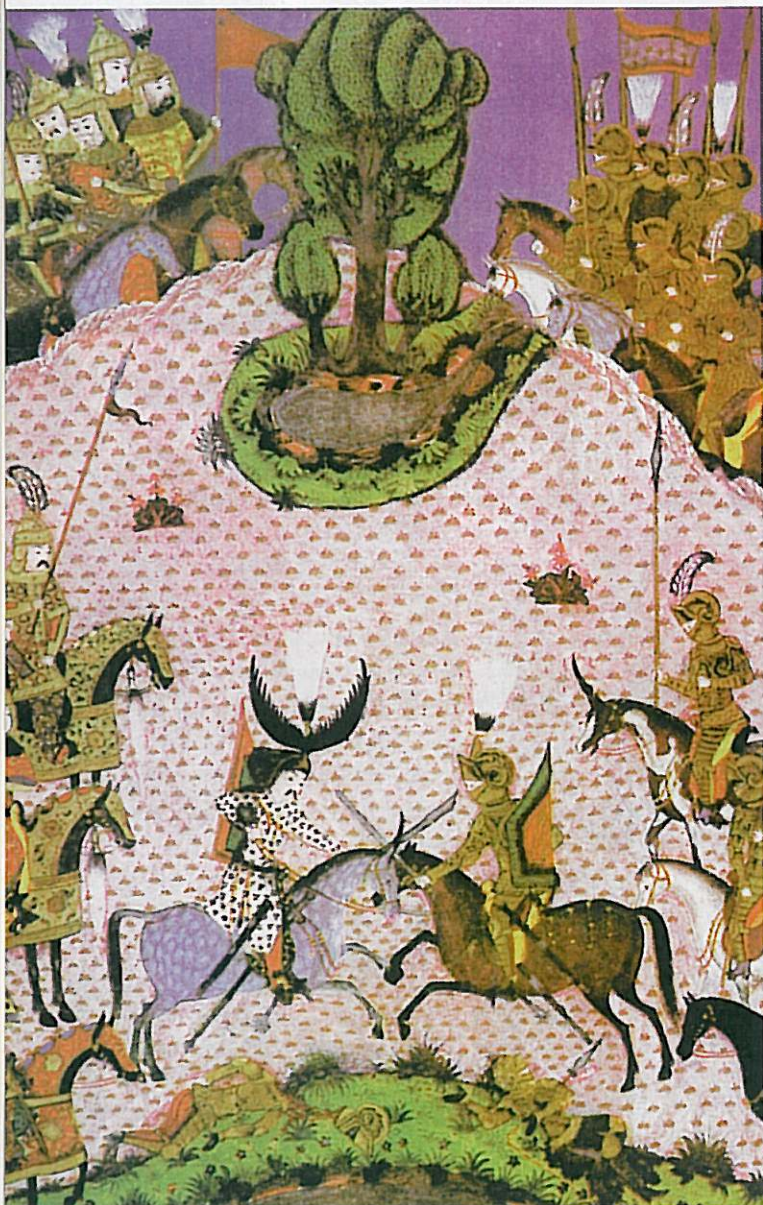
Roggendorffnak sürgős dolga támad Bécsben, Szulejmán fogadja sátrában a csecsemőkirályt a magyar előkelőségekkel – akik közül Török Bálintnak „örök tisztul ada Galatába egy tornyot” – a janicsárok pedig – miután még Sztambulban néhány akcséért befizettek egy budai fakultatív kirándulásra – felsétáltak a Várba. Ami tehát Roggendorffnak nem sikerült erőszakkal, az Szulejmánnak cselrel bejött. Buda – augusztus 29-én – vilájetközpont lett.

A fentebb említetteken kívül még Székesfehérvár és Nagyvárad jutott a törökök kezére augusztus 29-én – 1602-ben és 1660-ban. Buda visszavívásakor azonban véget ért e sikerszéria.

1686 Lotharingiai Károly herceg és Miksa Emmánuel bajor választófejedelem csapatai már két hónapja ostromolták Budát, amikor feltűntek a török felmentő sereg első lovasai a Kamaraerdő tövében. Hogy tudatosan-e vagy sem, nem tudni, de éppen augusztus 29-e hajnalán indult 6000 lóra ültetett janicsár, hogy bejusson a várba. Az egyik csoport Óbuda, a másik a Lipótmező felől kívánt behatolni az erődítménybe. Valamennyiük zsebében húsz tallér megelölegezett jutalom, valamint egy írás lapult arról, hogy ha bejutnak a várba, akkor életfogytig napi húsz aszper zsoldot kapnak.

Néhányan a Margit-szigetnél úszva próbálnak továbbjutni, de ellenállásba ütköznek. A többiek a Városmajor felé kanyarodnak, de keresztbe tolt szekerek állják útjukat. Szulejmán nagyvezír felvonul a bajor választófejedelemmel szemben, de seregei mozdulatlanok maradnak. Csakúgy Abdurrahmann pasa ágyú is némán állnak a várfalon. Száz szpáhi azonban nem bírja tétlenül szemlélni a bajtársak kézitusáját, és kiront a várból. A rövid csata után a még életben lévő törökök Zsámbék irányába menekülnek, a rommá lőtt falak mögé mindössze néhány kontyos jutott fel. A keresztények ötven embert vesztek, és meghalt Mercy altábornagy is. A törökök kudarcot vallottak.

Török részről – feltehetően – semmi tudatosság nem volt abban, hogy akár csak egyetlen eseményt is erre, az augusztus 29-ei dátumra időzítettek volna. A saját időszámításuk ugyanis messze nem esett egybe a keresztény naptárral. Egy muzulmán év bár 12 hónapból áll, melyek egyenként 29 és 30 napokból tevődnek össze, ám a napévhez képest 11 nappal rövidebb. A hiányzó napok 33 évente kiadnak egy új évre valót. A hónapok tehát nem követik az évszakokat, így fordulhat elő, hogy egy hónap hol nyárra, hol pedig télre esik. Kár tehát bűvös számmisztikai összefüggést sejtetni az augusztus 29-ei tragikus események mögött. Csupán a véletlen műve volt az egész.

Párvialdal török és magyar főrangúak között

(A képek forrása: Nagy Képes Millenniumi hadtörténet, Aquila Kiadó, Rubicon Kiadó, 2000)